

Türkiye

Türkiye

AYDIN

Ege bölgesinde; doğuda Denizli, kuzeyde İzmir ve Manisa, güneyde Muğla, batıda Ege deniziyle çevrili Aydın'ın denizden yüksekliği 64 m. yüzölçümü 8.007 km²'dir. Kuzeyinde Aydın dağları ve güneyinde Menteşe dağları ile sınırlanmış alanın orta kesimi Büyük Menderes havzasıdır. Tekne biçimindeki havza, Büyük Menderes ırmağının 900'lü rakımlardan başlayarak Ege denizine kadar, yamaçlardan kaynaklanan zengin su akışlarıyla birlikte binlerce yıl içerisinde oluşturduğu, alüvyonlarla örtülmüş çöküntü alanıdır. Büyük Menderes havzası olarak bilinen bu düzlüklerin bazı bölümleri, Aydın, Koçarlı, Söke ve Balat ovalarıdır.

Dilek Yarımadası Milli Parkı

Şehitlik Abidesi-Aydın

Dünden Bugüne AYDIN

Aydın, MÖ 13. yy.da Batı Anadolu kıyılarına yayılan Thrakların “Antheia” üstüne kurdukları “Tralleis” antik kentidir. Bu kent, MÖ 26’da bir deprem sonucu yıkılmış, kentin onarımında büyük yardımı olan Augustus’tan ötürü bir süre “Caesareia” olarak da adlandırılmıştır. Selçuklu Dönemi’nde “Aydın Güzelhisarı” adını alan kent, Osmanlı Dönemi’nde ise “Nefs-i Kaza-i Güzelhisar der Liva-i Aydın” olarak adlandırılmış, 19. yy.dan günümüze değin adı Aydın olarak gelmiştir.

Yöredeki ilk yerleşim Kalkolitik Çağ’a değin uzanır. Anadolu’daki Hitit egemenliği süresince de yörede bu imparatorluğa bağlı kavimlerin yaşadığı sanılmaktadır. Hitit İmparatorluğu’nun yıkılması ve Dor akınları sonucunda Anadolu’ya gelen Karyalılar (MÖ 12.

yy.), Aphrodisias ve Kindya kentlerini kurmuş, Alabanda ve Alinda'yi onarmışlar, Frigler (MÖ 8. yy.) ise Nysa ve Magnesia kentlerini kurmuş, Tralleis'i onarmışlardır. MÖ 7. yy.dan başlayarak Anadolu'nun Ege kıyılarında gelişen İon uygarlığı süresince yörede kurulan Miletos, Didyma ve Priene gibi antik kentler çağın uygarlık merkezi olmuş, **Thales**, **Anaksimandros** ve **Anaksimenes** gibi düşünür ve tarihçilerle **Hippodamos** gibi mimarları yetiştirmişlerdir. MÖ 546'da başlayan Pers saldırısına değin Lidya siyasal egemenliği altında kalan yöre, bu dönemde yapılan ve Miletos'tan başlayarak Tralleis'ten Orta Anadolu'ya uzanan ünlü Kral Yolu nedeniyle önemli bir geçiş merkezi olmuştur.

Pers Dönemi'nde toplumsal ve ekonomik sarsıntılarla kentler, tapınaklar ve sanat ürünleri yıkılmış ya da yağmalanmıştır. MÖ 334'te Büyük İskender'in Persleri yenmesiyle başlayan Hellenistik Dönem, onun ölümünden sonra generalleri arasında başlayan paylaşım savaşlarıyla sürmüş, MÖ 281'deki Seleukos egemenliğiyle de son bulmuştur. Yaklaşık 100 yıl sonra Pergamon Krallığı topraklarına katılan Aydın yöresi, MÖ 129'da Roma İmparatorluğu'na, 395'te imparatorluğun bölünmesiyle de Doğu Roma (Bizans) topraklarına bağlanmıştır. Hıristiyanlığın büyük bir siyasal güce ulaştığı bu dönemde Anadolu

Patrikliğince yönetilmiş, Miletos ve Priene piskoposluk merkezleri olmuştur. Selęuklular (1186), Mentefeoğulları (1288) ve Aydınoğullarının (1308–90) yönetiminde kalan Aydın ve yöresi, 1426'da II. Murat tarafından Osmanlı topraklarına katılmıştır. Sanat, felsefe, sosyal hizmetler, tarım ve mimaride parlak dönemlere tanık olan Aydın, Türk kültür varlıklarıyla da donatılmış, geğmiş dönemlerin tarihsel izleri korunarak günümüze değin taşınmıştır. I. Dünya Savaşı sonunda işgal edilen Aydın, 7 Eylül 1922 tarihinde işgalden kurtarılmış, 1923 yılında da il olmuştur. Aydın ilinin 16 ilçesi bulunmaktadır.

Bozdoğan

Aydın'a 73 km. uzaklıktaki Bozdoğan ilçesi, Büyük Menderes havzasının

Bey Camii-Aydın

güneyinde, ırmağın bir kolu olan Akçay'ın suladığı ovanın yanında yükselen Madran dağı eteklerinde kurulmuştur. Akçay üzerinde bulunan Kemer baraj gölü çevresi ile Madran dağı birçok doğal güzelliklere sahiptir. Madran Dağı'nın eteklerinden çıkan memba suyu ünlüdür.

İlçenin Örtülü ve Konaklı köylerindeki sarnıçlar, Bozdoğan-Akhisar köyleri arasında Akçay üzerinde tek gözlü olarak inşa edilmiş olan Kemer Köprüsü, Bozdoğan-Altıntaş yolu üzerinde Armutalan Köprüsü, Körteke ve Örencik köyleri arasında doğal bir tepenin üzerinde kurulmuş olan Körteke Kalesi, Piginda antik kenti, antik çağlara ait tarihsel yapı kalıntıları ile Roma, Bizans ve Selçuklu kültürlerinin izlerini taşıyan eserlerden bazılarıdır.

Buharkent

Aydın'ın 83 km. doğusunda, Büyük Menderes ırmağının kuzeyinde

modern bir planlamayla kurulmuş olan Buharkent, ekonomisi tamamen tarıma dayalı sınır ilçelerinden biridir. Kızıldere Kaplıcaları ilçede yer almaktadır.

Çine

Aydın'a 33 km. uzaklıkta, Büyük Menderes havzasının güneyinde, ırmağın bir kolu olan Çine çayının suladığı yeşil alanlara bakan Madran dağının güneybatı eteklerinde kurulmuştur. İlçeye adını veren, çevresi rengârenk zambaklarla süslü ve manzarası son derece etkileyici bu vadinin içinden akan Çine çayı, mitolojideki Marsyas efsanesine konu olmuştur.

Efsaneye göre, tanrıça Athena dere kenarında dolaşıp kaval çalarken sudaki görüntüsüne bakınca, kavalı üfleme için şişirdiği yanaklarıyla çok çirkin bir görünümde olduğunu fark edip, fırlatıp atmış kavalı. Onu bulan Marsyas zamanla öyle güzel çalmaya başlamış

ki, ünü her yeri sarmış. Müzikte kendisini rakipsiz gören tanrı Apollon'a kafa tutar hale gelmiş. Apollon Marsyas'ı yarışmaya davet etmiş, kral Midas da hakem olmuş. Marsyas kavalı daha güzel çalmasına rağmen yenik ilan edilmiş, ama kıskançlığını yenemeyen Apollon, Marsyas'ın derisini yüzdürmüş, Midas'ın kulaklarını eşek kulağına dönüştürmüş. Sonradan yaptığına pişman olup, Marsyas'ın bedenini ırmak haline getirmiş. İşte antik adıyla Marsyas, bugünkü adıyla Çine çayı böyle oluşmuş.

Çine, Alabanda ve Gerga gibi antik Karya kentlerinin bulunduğu eski ve önemli yerleşim yerlerinden biridir. Menteşeoğullarına ait Ahmed Gazi Camisi ve Ahi Bayram Türbesi, Osmanlı Dönemi'ne ait, Cihanzadelerden Safiye Sultan'ın yattığı Çiftlik Türbesi de görülmeğe değer tarihi eserlerden bazılarıdır.

Çine

Didim

Aydın'ın 96 km. güneybatısında, Büyük Menderes ırmağının Ege denizine döküldüğü yerde üç tarafı denizlerle çevrili yarımada üzerine kurulmuş olan Didim, Ege'nin en güzel denizine sahip kıyıları, yüzlerce koyu, altın sarısı kumsalları, doğal limanları, tekne gezileri, kuzeydoğusunda Bafa gölünün huzur veren maviliği ve binbir çeşit tatil

Apollon Tapınağı

olanakları ile gezilip görülmesi gereken en güzel tatil yörelerinden biridir.

İlçede, İonya'nın en önemli yerleşim merkezlerinden Miletos ile antik çağın kehanet merkezi Didyma bugün bile geçmişin izlerini tüm canlılığı ile yansıtmaktadır.

Germencik

Aydın'a 21 km. uzaklıkta, Büyük Menderes havzasının kuzeybatısında, Aydınoğulları Beyliği varislerinden Hıdır Bey tarafından kurulmuştur. Bereketli ovanın ortasında yer alan Germencik'te, yöre ile özdeşleşmiş başlıca ürün olan incirin pek çok yaygın çeşidi bulunmaktadır. Jeotermal kaynaklar açısından önemli bir potansiyele sahip olan ilçede Alangüllü ve Germencik Kaplıcaları vardır.

Tekin köyünde yer alan Magnesia antik kenti, ilçenin en önemli tarih potansiyelini oluşturur. 15.yy.a ait

Çerkes Musa Camisi ise ören yerinin tek İslami yapısıdır.

İncirliova

Aydın'ın 10 km. batısında, Büyük Menderes havzasının düz ve verimli alanı üzerine kurulmuş olan ilçe, tarım ve buna bağlı sanayi işletmelerine dayalı canlı bir ticaret ve ekonomi hayatına sahiptir. Burada yetişen özellikle pamuk, incir, narenciye ülkenin her yerine ve yurtdışına pazarlanmaktadır.

Karacasu

Aydın'ın 85 km. doğusunda, Babadağ ile Karıncalı dağı arasında kalan, yer yer dağlık ve engebeli bir arazi yapısına sahip, yaklaşık 40 km. uzunluğundaki vadide kurulmuştur. Dedeler köyünden çıkıp Büyük Menderes ırmağına dökülen Dandalas çayı boyunca, zeytin, narenciye ve daha sonra çam ağaçları arasında doğal güzellikler içinde ulaşılan ilçe, coğrafi yerleşme ve iklim yapısıyla yayla özellikleri gösterir. Çamarası köyünde ilginç doğal oluşumuyla

Sırtlanini mağarası, Görle kanyonları ve çok sayıda mağara görülmeye değer niteliktedir.

İlçede, Türkiye'nin ve dünyanın sayılı ören yerlerinden biri olan Apfrodissias antik kenti en görkemli kültür varlıklarındandır. 16. yy.a ait Hacı Ali Ağa (Çarşı) Camisi, 1768'de Hacı Ali Çavuş'un yaptırdığı Cumaönü Camisi ve Uşşaki tarikatından ünlü Şeyh Süleyman Rüştü ile oğlu Mustafa Nuri ve Şeyh Seyyit Ali el-Filzi'nin yattığı, 1834 tarihli Şeyh Süleyman Rüştü Türbesi ise Osmanlı yapılarından bazılarıdır.

Karpuzlu

Aydın'ın 54 km. güneyinde, Çine havzasında yer alan ilçenin en önemli turizm potansiyeli, tepe üzerinde kurulmuş olan, Karya kraliçesi Ada'nın kenti Alinda'nın günümüze ulaşan kalıntılarıdır.

Koçarlı

Aydın il merkezine 21 km. uzaklıkta, Büyük Menderes havzasının ortasında, Koçarlı çayının iki yakasındaki yamaçlarda kurulmuştur. Eski bir yerleşim merkezi olan ilçede Karyalılara ait Amyzon Kalesi, “Çarşı Camisi” de denen, eşraftan Mustafa Bey’in yaptırdığı 18. yy.a ait Cihanzade Mustafa Bey Camisi ve kulesi, Cin Cin köyünde bulunan 18.yy. kalesi görülmeğe değer tarihi yapılardandır.

Cihanoğlu Camii-Koçarlı

Cihanoğlu Kulesi-Koçarlı

Keriman Köşklü Evi-Köşk

Köşk

Köşk

Aydın'ın 19 km. doğusunda, Aydın-Denizli karayolu üzerindedir. İlçede narenciye, kestane, incir, zeytin başta olmak üzere birçok ürün yetiştirilir ve bu ürünlerin ana tema olduğu festivaller düzenlenir. Bölgenin en büyük kestane pazarı da burada kurulur.

Köşk ilçesinde, Büyük Menderes'in güney kıyısında yer alan Euhippe antik kentinden günümüze yalnızca kent surlarından küçük bir parça kalabilmiştir. Kentin adı burada bulunan bir yazıtta geçer. İlçe yakınlarında Yavuzköy'de, kare planlı ve tek kubbeli Ahmed Şemsi Paşa Camisi ise Aydın'dakinin bir benzeri olarak 18.yy.da yaptırılmıştır.

Kadınlar Denizi-Kuşadası

Kuşadası

Aydın'a 54 km. uzaklıkta, Kuşadası körfezinin doğu ve güneydoğusundaki kıyı ovasıyla, gerisinde kalan alçak yaylayı kaplar. Doğusu ve güneyi dağlarla çevrilidir. Adını önündeki Güvercin Adası'ndan alan ilçe, turizm açısından Türkiye'nin önemli ve gelişmiş merkezlerinden birisidir. Kuzeyde Selçuk ve Pamucak, güneyde Dilek yarımadası ile sınırlanan Kuşadası; Efes,

Kruvaziyer Limanı-Kuşadası

Meryemana, Milet, Didim, Pamukkale, Marmaris, Bodrum gibi önemli turistik merkezlerin odağında bulunmaktadır. Kuşadası limanı ve Kuşadası yat limanı çok sayıda plaj, otel, motel, kamping, tatil köyü ve eğlence yerleriyle özellikle yaz aylarında çok canlı ve renkli bir yaşantı sergiler.

İlçede, Çıban (Yavansu), Venüs, Güzelçamlı ve Davutlar kaplıcaları, Aslanlı ve Zeus mağaraları, Dilek Yarımadası Milli Parkı ve park içinde yer alan koylar, içmeler ilkbahar, yaz ve sonbahar mevsimlerinde yerli ve yabancı turistleri konuk etmektedir. Dilek Yarımadası'nı denizden dolaşmak isterseniz karşınıza Tavşan Adası, Su Adası ve Sandal Adası çıkar.

Kuşadası, çağlara göre değişen yerleşimlerden oluşmuştur. İlk yerleşim olan Neopolis, "Yılançı Burnu" denilen yerde İonyalılar tarafından kurulmuştur.

Kuşadası

Güvercinada-Kuşadası

Ortaçağ'da Pilav Tepe eteklerinde “Andız Kulesi” denilen alandaki yerleşim, deniz ulaşım güçlükleri nedeni ile bugünkü Kuşadası'nın bulunduğu “Scala Nova” (Yeni İskele) adlı kente kaymıştır.

Milli parkın kuzeydoğusundaki Dilek Tepesi'nin eteğinde, oniki İon kenti birliğinin toplanma yeri olarak bilinen Panionion'un sur duvarları ve meclis binasının kalıntıları günümüze ulaşmıştır.

Burada, Venediklilerden kalma kaleyi ve hemen bu kalenin 2 km. güneydoğusundaki Anaia (Kuşadası Kadı Kalesi) kentini gezebilirsiniz. Pygela antik kenti ise ilçenin kuzeyinde yer alır. Kayalara inşa edilmiş bir Bizans kalesine ev sahipliği yapan Güvercin Adası ile 19. yy. yapısı Küçük Ada Kalesi ise, Osmanlı Devleti'nin korsanlara

karşı kullanılan önemli deniz savunma merkezi olmuştur. Kuşadası'nın en eski camisi olan Kale Camisi, kervansaray ve Kuşadası'nı çeviren surlar da Osmanlı Dönemi'ne aittir.

Kuyucak

Aydın'ın 57 km. doğusunda, Aydın Dağları'nın eteğinde Menderes havzasında yer alan ilçe, tipik bir Türk yerleşmesidir. Çul Tepe'nin eteklerinde ve Dandalos çayının kıyısında Asartepe'de kurulmuş olan Antiokheia antik kentine ait kalıntılar günümüze değin ulaşmıştır. Seleukos Kralı I. Antiokhos Soter (MÖ 281–261) zamanında Symaithis ve Kranaos adlı iki sitenin birleştirilmesiyle kurulmuş olan Antiokheia, yüzyıllarca Ephesos-Aphrodisias arasında gidip gelen ticaret kervanları ile askeri birliklerin konakladığı bir yerleşme olmuştur. İlçede bulunan tek Osmanlı yapısı ise, 19. yy.a ait Çarşı Camisi ve Çeşmesi'dir.

Eski Yeni Camii-Nazilli

Nazilli

Aydın'ın 45 km. doğusunda Denizli karayolu, İzmir-Afyon demiryolu üzerindedir. Nazilli bölgesinde en eski yerleşim, Menderes ırmağı kıyısında Bozkurt ve Eycelli yaylaları arasında kurulmuş olan Mastaura'dır. Lidyalılar tarafından kurulan kent, Ege ve Önasya ülkeleri arasındaki ticaret yolu üzerinde bulunduğundan, antik çağlarda önem kazanmış ve para basma ayrıcalığına sahip olmuştur. Ören yerinde sur, tiyatro, su kemeri ve bazı yapı kalıntıları vardır. İlçede bir başka antik yerleşim ise, Esenköy'de, Asartepe üzerinde yer alan Harpasa'dır. Teraslar üzerine kurulmuş olan kentin kuzey yönündeki surları büyük ölçüde ayakta kalmıştır. Tiyatro, Hellenistik Dönem özellikleri gösterir. Kuzeye doğru uzanan tepelerin üzerindeki tümülüsler Lidya etkisiyle yapılmıştır. Harpasa Kalesi'nin eteklerinde kurulmuş olan Arpaz Kalesi (19. yy.), Yahya Paşa'nın yaptırdığı Ağa Camisi (18.yy.), Koca Cami'yle, içinde Uşşaki Şeyhi Mehmed Zühtü Efendi ve ailesinin yattığı, adını dış yüzünün renginden alan Yeşil Türbe (19.yy.) ve Sinandede Türbesi Nazilli'deki diğer tarihi eserlerdendir.

Söke

Aydın'ın 47 km. batısında, Büyük Menderes ırmağının Ege deniziyle birleştiği noktada, tarihi ve doğal güzelliklerle dolu bir ilçesidir.

Söke ovasının gerisinde bulunan Bafa gölü, Menderes ırmağının taşıdığı

Doğanbey-Söke

alüvyonlar nedeniyle doğanın ilginç oluşumlarından birisidir. Gölün üzerinde bulunan iki adada manastırlar, kiliseler inşa edilmiş, bazılarının tavanları ve duvarları zengin fresklerle süslenmiştir. Bafa gölü kıyısında Myus, Samson (Mykale) dağı yamacında Priene antik kentleri bulunmaktadır.

İlçenin kuzeyinde Dilek Yarımadası Milli Parkı'nın delta alanına yukarıdan bakan ve 1924'e kadar Rumların yaşadığı bir köy olan Doğanbey'de (eski adıyla Domaçya), Rum mimarisinin karakteristik özelliklerini taşıyan usta taş işçiliğinin ilk bakışta göze çarptığı, sivil mimari örnekleri evler, dükkânlar, şapel, hastane ile Arnavut kaldırım şekline döşenmiş dar taş sokaklar gibi Türk mimarisinin güzel örneklerini bir arada görmek mümkündür.

İlçede; Söke eşrafından Hacı Ziya Bey

tarafından 1896'da yaptırılan cami ve "Koca Cami" olarak da adlandırılan, 1821'de Söke Mütesselimi İlyaszade İlyas Ağa tarafından onartılan İlyas Ağa Camisi Türk devri eserlerindedir.

Sultanhisar

Aydın'ın 29 km doğusunda, Büyük Menderes havzasında yer alır. İlçenin kuzeyinde yükselen Aydın dağları eteklerinde, doğal güzelliklerle dolu yamaçlara kurulmuş olan Nysa antik kenti gezilebilir. Salâvatlı köyü yakınındaki, Akharaka, tanrılara şükran için yapılan çeşitli dinsel törenlerin yapıldığı, ölüm tanrısı Pluton'un tapınağı ile içinden şifalı suların, kükürtlü gazların çıktığı, hastaların tedavi için geldikleri Kharon mağarasının yer aldığı, kutsal sınırları saklayan bir yerdir.

Yenipazar

Aydın'ın 39 km. doğusunda, Büyük Menderes ırmağının güney kıyısında yer alan ilçede Orthasia antik kentine ait kalıntılar bulunmaktadır.

Yenipazar

Aydın Arkeoloji Müzesi

15.000 M2 alan üzerinde kurulan, Aydın-Denizli karayolu üzerinde bulunan Aydın Arkeoloji müzesi, çevresindeki tarihi zenginlikten dolayı, çok geniş bir eser koleksiyonuna sahiptir. Müzemizde, önemli tarihi kentler olan Tralleis, Magnesia, Nysa, Alinda, Alabanda, Tepecik Höyüğü ve Orthasia' da yapılan kazılar neticesinde elde edilen eserler sergilenmektedir. Müzede bu antik kentlerden elde edilen; taş

eserler, mozaikler, sikkeler, heykeller, kabartmalar, lahitler, ostotekler, sunak taşları, seramikler, takılar, Arkaik Panianion Tapınağı vb. pek çok eser bulunmaktadır. Aydın Arkeoloji Müzesi, 1340 m2 sergi salonuna, 530 m2 geçici sergi holüne, çocuklar için çocuk atölyesine ve 130 kişinin kullanabileceği salona sahiptir. Aydın Arkeoloji Müzesi, teşhir ve tanzimi çağdaş müzecilik anlayışıyla yapılmış Türkiye'nin önde gelen müzelerindedir.

Aphrodisias Müzesi

Karacasu ilçesine 12 km uzaklıkta, Aphrodisias antik kenti içinde yer alan müze, Türkiye'nin en zengin yerel müzelerinden biri olarak 1979 yılından itibaren bugünkü modern binasında hizmet vermeye başlamıştır. Ören yeri sahası içindeki Akropol tepesi ve Pekmeztepe höyüklerinde yapılan kazılardan çıkarılan Kalkolitik Devir, Bronz Çağı'nın erken, orta ve geç dönemlerini kapsayan prehistorik eserler, bu höyüklerden ve Aphrodite tapınağı çevresinden çıkarılan Lidya seramikleri, Arkaik, Klasik, Hellenistik Dönem eserleri ile ören yerinde yapılan kazılarda ele geçen Roma, Bizans ve Erken İslâmî Devir eserleri 8 salon, iç avlu ve bahçede sergilenmektedir. Müze genel anlamda bir heykel müzesi olup,

MÖ 1 yy.-MS 5. yy. arasında bu antik kente faaliyet gösteren Aphrodisias heykeltıraşlık ekolünün nadir örnekleri yer almaktadır.

Milet Müzesi

Yaklaşık 600 m²'lik alanda Milet Antik Kenti, Priene Antik Kenti ve Didim Apollon Tapınağı buluntuları sergilenir. Milet Antik Kentine ait; Canlandırma Minos Dönemi (M.Ö. 20-15 yy) Mutfağı, Minos Dönemi buluntuları, Zeytintepe Arkaik Afrodite Kutsal Alanı buluntuları, Gacartepe Mezar buluntuları vardır. Milet Antik Kentinden Didim Apollon Tapınağına giden Kutsal yol buluntuları ve Apollon Tapınağı adak eşyaları sergi salonunda yer alır.

Milet Müzesi

Anadolu'nun Pompei'si olarak anılan Priene Antik kenti özellikle zengin evleri buluntuları Priene bölümündedir. İç mekân vitrinlerinde çeşitli dönemlere ait sikkeler, süs eşyaları, cam koku şişeleri bronz eşyalar ve figürünler, pişmiş toprak eşyalar ve figürünler, Menteşeoğulları Beyliğine tarihlenen İlyas Bey Camii buluntuları sergilenen eserler arasındadır. Ayrıca Arkaik döneme ait mezar stelleri ve bitmemiş heykel grubu sergi mekânındadır. Milet Müzesi teknik, görsel ve bilimsel olarak örnek bir müzedir.

Yörük Ali Efe Müzesi

Yenipazar ilçesindedir. Milli Mücadele’de sayısız başarılar gösteren ve 1951 yılında yaşamını yitiren Yörük Ali Efe’nin şahsi eşyalarının sergilendiği iki katlı müze evde, üst katta yatak odaları ve kitaplık, alt katta ise yaşam odaları yer alır. Bahçe girişinde Heykeltıraş Prof. Dr. Tankut Ekrem tarafından yapılan Yörük Ali Efe ve kızanı heykeli bulunur.

Yörük Ali Efe Müzesi

Alabanda

Çine ilçesinin 10 km. batı yönünde, Doğanyurt (Araphisar) köyünde, Çine Çayı'nın suladığı yeşil düzlüğün güneyindeki yamaçlara doğru geniş bir alana yayılmış olan Alabanda, Karya kentlerinden biridir. Kentin ismi Karya dilinde Ala (at) ve banda (yarış) kelimelerinden gelmektedir. Byzantionlu Stephanos'tan öğrendiğimize göre Kral Kar'ın oğlu Alabandos'un at yarışı kazanması üzerine verilmiştir. Erken dönemlerde bir yüzünde kentin simgesi olan kanatlı zafer atı, diğer yüzünde kabartması bulunan Tanrı Alabandos'un sikkelerini darbeden kent, MÖ 3. yy.da Karya Birliği'ne girmiş, aynı yüzyılda Seleukos Kralı III. Antiokhos tarafından kolonize

edilmiş ve adı Anthiokheia Khrysaor olmuştur. Magnesia Savaşı'ndan sonra bağımsızlığına kavuşan Alabanda, Roma idaresi altına girmiştir.

Alabanda'da, iki mabet, çift diazomalı tiyatro, bouleuterion (kent meclisi), şehir kapısı ve sur bulunmaktadır. Helenistik ve Roma dönemlerinden kalma kuleli sur, tiyatro, senato, halk meclisi binası, Apollon tapınağı, agora ve anıt mezarlar görülebilecek kalıntılardandır. Ayrıca güney yönündeki kemer deresi üzerinde Roma yapısı bir su kemeri uzanır. Kazılarda bulunan taşınabilir eserler İstanbul ve İzmir Arkeoloji müzelerindedir.

Alabanda Tiyatrosu-Çine

Alinda

Karpuzlu ilçesinde tepe üzerinde kuruludur. Hekatomnos'un kızı Ada, erkek kardeşi Pixodaros tarafından Halikarnasos'tan uzaklaştırılınca MÖ 340'ta Alinda'ya çekilmiş ve burasını kendisine başkent yapmıştır. Ada, MÖ 334 yılında İskender'e itaat etmiş ve Karya Kraliçesi olmuştur. Herakles portrelerinin yer aldığı gümüş paralar basan ve Karya'nın en müstahkem şehri diye nitelendirilen Alinda, İskender'in ölümünden sonra Bergama Krallığı'nın toprakları içinde kalmış, bu krallığın vasiyeti ile Roma idaresine girmiş, MS 3. yy.a kadar kendi adına sikke bastırmıştır.

Agora-Alinda-Karpuzlu

Bizans egemenliği altında önemini yitiren Alinda'nın piskoposluk merkezi olduğu kaynaklardan anlaşılmaktadır. Alinda'nın bugün izlenebilen etkileyici yapılarından biri 100 m. uzunluğundaki agoradır. şehrin dikdörtgen bloklardan örölmüş surları büyük ölçüde ayaktaadır. Akropolün güneybatı eteğinde 35 sıralı, 5.000 kişilik Helenistik tiyatrosu ve akropolün kuzeybatı ucunda ise dört kermeri tam olarak ayakta duran aquadukt (su kermeri) dikkati çekmektedir. Saray, lahitler ve iki katlı kule görölebilecek diğer kalıntılardır. Kraliçe Ada'nın etkileyici konuk odasını, lahdi ve mücevherleri Bodrum Kalesi'ndeki müzede sergilenmektedir.

Aphrodisias

Amyzon (Mazın)

Koçarlı ilçesinin 30 km. güneyinde Gaffarlar köyündedir. “Mazın Kalesi” adıyla anılır. Herakleia, Euromos ve Khalketor gibi üç büyük Karya kentinin ileri karakoluydu. Kente ait en önemli kalıntı, kaynaklara göre Apollon ve Artemis’e adanmış olması gereken ve bugün tamamen yıkılmış olan tapınağa aittir. Akropolünde tiyatro, agora ve çeşme kalıntıları ile MÖ 3. yy.a ait, çok güzel taş işçiliği gösteren surlar vardır.

Aphrodisias

Karacasu ilçesinin 12 km. güneydoğusunda, Geyre köyü yakınında, Babadağ’ın eteğinde, denizden yaklaşık 600 m. yükseklikte bir plato üzerinde yer alan antik çağların görkemli kenti Aphrodisias, Byzantionlu Stephanos’a göre, MÖ 13. yy.da kurulmuştu ve “Ninoe” (etimolojik olarak Babil kralı Ninos kökenli) olarak adlandırılıyordu. 1904’te başlatılan arkeolojik kazılar sonucunda Aphrodisias’taki ilk yerleşmenin MÖ 4000 yıllarında Kalkolitik çağlarda başladığı tespit edilmiştir. Kesin bilgiler MÖ 11. yy.a aittir. Tarihçi Appian’a göre Aphrodisias, komşu kent Plarasa (Bingeç) ile birlikte bu dönemde gümüş ve bronz sikkeler darbetmiştir. Aphrodisias’ın en parlak ve gelişkin dönemi, Roma çağlarındandır. Kentin yakınında Babadağ’ın eteklerinde bulunan ocaklardan sağladıkları değerli mermerlerden olağanüstü güzellikte heykeller ve yapı elemanları üreten ve imparatorluğun her yanına ihraç eden

Aphrodisiaslı ustalar, “Aphrodisias stili” olarak bilinen “manierist” sanat okulunu kurdular. Beş yüzyıl kadar süren yoğun iskân ve geleneksel Roma yaşantısı boyunca, göz kamaştırıcı güzellikte yapılarla dolu bir kent ortaya çıktı. Bizans Dönemi’nde dinsel ve siyasal nedenlerden olumsuz etkilenen Aprodiasias, giderek eski parlak dönemlerini geride bıraktı. Yangınlar, yer sarsıntıları, Sasani ve Arap akınlarıyla harap oldu ve zamanla terk edildi. Aşk ve güzellik tanrıçası Aphrodite adına kutsal törenler yapılan Aphrodisias kentinin, antik çağın önde gelen mimarlık, sanat, heykeltıraşlık ve

Afrodisias Tiyatrosu

tapınma merkezi olmasının yanı sıra; tıp, matematik, astronomi alanlarında da önemli çalışmalar yapılan bir kent olduğu bilimsel arařtırmalarla belgelenmiřtir. Tıp arařtırmacısı Xenocrates, romancı Chartiton ve dűřünűr Alexander Aphrodisiaslıdır. Kentte gűrűlebilecek bařlıca yapı kalıntıları; MS 2. yy.da İmparator Hadrianus zamanında yapılan hamam, bűyűk havuzlu agora, Mű 1. yy.da tanrıća Apfrodite için yapılan tapınak, 30.000 kiřilik stadium, 10.000 kiřilik tiyatro, Roma-Bizans dűnemleri arasında yapılmıř surlar, akropol, odeon, piskopos sarayı ve felsefe okuludur.

Apollon Tapınağı-Didim

Didyma

Didim ilçesinde Miletos'un 18 km. güneyindedir. Biliciler (kâhinler) kenti olarak ünlenen Miletos'tan gelen, mermer döşeli, iki yanında yatan aslan ve oturan adam heykelleri bulunan kutsal yola bağlanan Didyma, antik çağlarda bir kehanet merkeziydi. Günümüzde denize 4 km. uzaklıkta olan kentin, büyük gemilerin bile yanaşabildiği 'Panormos' adlı limanı bulunuyordu. "İkizler" ya da "ikiz tepeler" anlamına gelen Didyma isminin, bölgede tapınakları bulunan, iki kardeş Apollon ve Artemis'e atfen söylendiği düşünülmektedir.

Apollon Tapınağı: İlk yapımı MÖ 8. yy.ın sonlarına tarihlenen yapı, MÖ 560 yılında Zeus'un oğlu Apollon adına, Branhid kâhinleri için büyük bir tapınak haline getirilmiştir. Arkaik Dönem'de çok ünlü olan Apollon'un kutsal yeri Persler tarafından MÖ 494'de yıkılmıştır. İskender'in MÖ 334'de Persleri yenmesiyle bağımsızlığını kazanan kentin tapınağı tekrar yapılmaya başlanmış, yapımı MÖ 3. ve 2. yy. boyunca sürmüş, bir bölümü ancak Roma Dönemi'nde tamamlanabilmiştir. MS 250'den önce tapınak önemini yitirmeye başlamış ve MS 385'de Theodosios'un döneminde tamamen önemini yitirmiştir. Hıristiyanlığın yaygınlaşması ile mabedin adytonuna bir kilise yapılmıştır.

Tarihçi Herodot MÖ 600'lerde Mısır Kralı II. Nekho ve Lidya Kralı Kroisos'un Didyma'daki Apollon tapınağına adaklar sunduklarını nakleder. Panormos limanından denize açılacak tüccar ve askerler, evlenecek genç kızlar, savaşları konusunda imparatorlar kehanet isterler ve burada tanrılara kurban sunarlardı Strabon'a göre, tapınak en pahalı adak eşyalarıyla süslenmekteydi. Buradaki tapkı heykelini ünlü sanatçı Karnakhos, Medusa ve

Apollon Tapınağı

boğa başı kabartmalı baştabanlarla öteki heykelleri Aphrodisiaslı yetenekli ustalar yapmışlardır. Kutsal avluya inilen kapıların arasında yer alan 70 ton ağırlığındaki tek parça mermer blok, dünyanın en büyük mimari elemanı olarak tanınmaktadır. Dört yanından basamaklarla çıkılan platform üzerine çift sıra oturtulan 124 adet sütunla çevrili bu anıt eser, kentin görkemine tanıklık edercesine hala ayaktadır.

Gerga

Çine ilçesinde, Eski Çine'nin 6 km. güneydoğusunda Ovacık köyünün kuzeyinde yer alan Gerga ören yeri, Alabanda antik kentinin doğusunda bulunmaktadır. Yaklaşık 1 m. yükseklikteki harflerle kayaya kazılmış "Gerga" yazıtı ile işaretlenen yerleşme, çevreye dağılmış pek çok yapı taşı, heykel, heykel kaidesi, anıt, mezar, tapınak ve duvar kalıntıları ile doludur. Tipik Karya sanatının arkaik özelliklerini gösteren bu kalıntılar arasında en ilgi çekenleri, kaidelerinden koparak

Gerga-Çine

düşmüş olan dev boyutlu insan heykellerine ait parçalar ve üzerinde “Gerga” yazılı cepheleri açık kayadan yapılmış küçük yapılardır. Halen ayakta olan ve tapınak olarak adlandırılabilir özelliklere sahip, büyük kesme taşlardan yapılmış yapının hemen altında dev heykelin Kybele’ye ait olabileceği düşünülmektedir.

Magnesia ad Meandrum

(Menderes Magnesiası)

Germencik ilçesi, Ortaklar beldesi yakınında bulunan kent, kuruluş efsanesine ve antik kaynaklara göre Tesalya'dan gelen, "Magnetler" olarak adlandırılan bir kavim tarafından kurulmuştur. Apollon'un kehaneti ve lider Leukippos'un öncülüğünde o dönemde bir koy olan bugünkü Bafa gölü kıyısında karaya çıkan Magnetlerin kurdukları ilk Magnesia'nın yeri kesin olarak bilinmemekle birlikte, Menderes ırmağı kenarında olduğu antik kaynaklardan anlaşılmaktadır. Menderes'in sürekli yatak değiştirip taşması sonucu oluşan salgın hastalıklar ve Perslere karşı daha emin bir kent kurma zorunda kalmaları nedeniyle Magnetler, İ.Ö.

400 yıllarında kenti bugünkü yerinde, Gümüşçay'ın yanında yeniden kurmuşlardır. Hellenistik Dönem'de önce Seleukos, ardından Pergamon Krallığı'nın hâkimiyetine giren Magnesia, Roma Dönemi'nde önemini korumuş, Bizans Dönemi'nde piskoposluk merkezi olmuştur.

Magnesia'nın zamanımızdaki ünü antik dönem mimarı Hermogenes'ten kaynaklanmaktadır. Antik dönem yazarı mimar Vitruvius, Hermogenes'in başyapıtının Magnesia'daki Artemis Leukophryene tapınağı ve sunağı olduğunu söyler. Bu tapınak, Arkaik Dönem'e (MÖ 6. yy.) ait olan Artemis tapınağının kalıntıları üzerine Hellenistik Dönem'de (MÖ 3.-2 yy.) inşa edilmiştir. Kısa kenarında 8, uzun kenarında 15 sütunla ion düzeninde bir yapıdır.

Magnesia-Germencik

Milet Tiyatrosu

Ören yerinde bulunan diğer yapıların başında yine Hermogenes'in yaptığı varsayılan agora ve Zeus tapınağı gelmektedir. Magnesia'da bugün görülebilen diğer yapılar Roma İmparatorluk dönemi ve daha sonralarına aittir. Spor ağırlıklı bir eğitim merkezi olan gymnasium, Miletos'taki Faustina hamamının küçük bir kopyası olan hamam, tiyatro ile Artemision arasında yer alan odeion, 25.000 kişilik stadium, su yolu, çarşı bazilikası ve Artemision'u da çevreleyen Bizans suru Magnesia'da bilinen diğer yapılardır.

Miletos

Miletos

Didim ilçesi, Balat köyü yakınlarındaki yerleşimin ilk olarak MÖ 2000 ortalarından başlamak üzere Myken kolonisi varlığı ile görüldüğü bilinmektedir. Antik coğrafyacı Strabon'a göre Miletos'u ilk kuranlar Giritliler, Homeros'un İliada'sına göre ise Atina kralı Kodros'un oğlu Neleus önderliğindeki İonyalılardır. Didyma'ya 24 km.lik bir kutsal yolla bağlanan Miletos, dört ayrı limanı ile da İonya'nın en önemli liman şehirlerinden biriydi.

MÖ 7. yy.dan itibaren Ege'nin önde gelen ticaret, kültür, sanat ve bilim merkezi olmuştur. MÖ 546'da Perslerin eline geçen kent, tümüyle yakılıp yıkılmış, 479'da Perslerin yenilmesi üzerine de yeniden kurulmuştur. Kentin ikinci kuruluşunda mimar ve tarihin ilk kent plancısı sayılan Hippodamos'un dik açılarla kesişen geometrik planı uygulanmıştı. MÖ 334'te Büyük İskender, daha sonra Seleukos ve Bergama krallıklarının ardından, Roma Dönemi'nde bağımsız bir kent olan Miletos, anıtsal mimarlık yapıları ile donatıldı. Felsefe tarihinin büyük filozofları Thales, Anaximandros, Anaximenes, tarihçi Hekataios, Ayasofya'nın mimarlarından İsidoros Miletos'ta yetişmişlerdi.

Orta çağlarda Büyük Menderes ırmağının getirdiği taşkın nedeniyle bataklığa dönüşen ve denizle bağlantısı kesilen kent, giderek önemi yitirdi. Türklerin Anadolu'ya egemen olduğu Plataia (Balat) yerleşimi ile 18. yy.a

kadar devam etti. Balat limanı, Anadolu ve Asya'dan gelen malların ihraç edildiği önemli bir ticaret limanıydı.

Ören yerinde; 140 m. genişliğinde ve 30 m. yüksekliğindeki 15.000 kişilik tiyatro, palaestrası (spor alanı) ile

Nysa Kütüphanesi-Sultanhisar

birlikte oldukça sağlam durumdaki Faustina hamamı, Serapis tapınağı, piskoposluk kilisesi, kilise avlusuna bitişik kutsal mezarlık kalıntıları, agora, 100 m uzunluğunda tören yolu, tören yolunun doğu ucunda liman kapısı, kutsal alanda bereket tanrıçası Demeter ile kızı Kora'ya sunulmuş iki tapınak, anıtsal çeşme (nymphaion), gymnasium, hamam, stadium, Delphinion, Zeus Olympios temenosu, bouleuterion, Mısır Tanrılarının temenosu kalıntıları bulunmaktadır. Agoranın güneyindeki tepede, kentin en önemli yapısı olan Athena tapınağının yerlerine dikilmiş sütunları etkileyicidir.

Myus

Söke ilçesinin 18 km. güneyinde, Bafa gölü kıyısında, Miletos'un 15 km. doğusunda, Avşar köyü yakınlarında bulunmaktadır. Strabon'a göre Myus, Atina kralı Kodros'un oğlu Kydrelös tarafından kurulmuş, Panionion birliğine ait önemli bir kıyı kentiydi. Yapılan kazılarda antik kaynaklarda adı geçen ve beyaz mermerden yapıldığı bilinen Dionysos tapınağı ortaya çıkarılmıştır. Kent üzerinde bugün, Dionysos tapınağına ait parçalar, arkaik döneme ait sur duvarları ve Bizans kalesi kalıntıları görülmektedir.

Nysa

Nysa antik kenti, Sultanhisar ilçesinin kuzeyindeki Aydın dağlarının yamaçlarında yer alır. Tarihçi Stephanus'a göre, MÖ 3. yy.ın ilk yarısında Seleukos'un oğlu I. Antiokhos

Soter (MÖ 281–261) tarafından eşi adına kurulmuştur. Coğrafyacı Strabon'a göre ise, Athymbros, Athymbrados ve Hydreleos adında üç kardeşin kurduğu köylerden oluşuyordu.

Çok dik bir boğazın iki yakasına kurulmuş iki şehir görünümündeki kenti, üç köprü birbirine bağlamaktadır. Şehri ikiye bölen dere yatağının batısında gymnasium ve stadium, kuzeyde Bizans yapı kalıntısı ve kütüphane, kütüphanenin kuzeydoğusunda ise sahne binasının kabartmalı podyum frizleri ile ayrı bir öneme sahip olan yaklaşık 10.000 kişilik tiyatro

Nysa Tiyatrosu-Sultanhisar

bulunmaktadır. Sel yatağının doğusunda agora, bouleuterion (meclis binası) ve Roma hamamları yer alır. Őehrin nekropolü batıda antik kentin kutsal alanı olan Akharaka (Salavatlı) yolu üzerinde bulunmaktadır.

Orthasia

Yenipazar ilçesinin 5 km doğusunda, Donduran köyündedir. Strabon, Orthosia'dan Karya yerleşmesi olarak söz etmektedir. MÖ 7. yy.da Kimmerlerin saldırısına uğrayan kent, Lidya kralı Alyattes'in Kimmerleri yenmesi

sonucu Lidyalıların eline gemiş, MÖ 6. yy.da ise İonya birliğine katılmış ve birçok Anadolu kenti gibi Perslerin egemenliğine girmiştir. Kentteki önemli yapılar arasında yer alan tiyatro ve bir Bizans yapısı bugün de ayaktaadır. Nekropol üzerinde ise iyi korunmuş durumda lahitler ve oda mezarlar kaliteli işçilik göstermektedir.

Piginda

Bozdoğan ilçesi, amlıdere köyünün yaklaşık 7 km. kuzeyinde küçük bir Karya yerleşmesidir. Üç akropolden oluşan kent üzerinde Hellenistik Dönem'e ait surlar bugün rahatlıkla görülebilmektedir. Tiyatro ve olasılıkla Heraion olarak adlandırılan kutsal yapı önemlidir. Kare planlı yapıda ele geçen yazıttan, kent üzerinde Zeus Pigindenos (Pigindalı Zeus) kültü ve bu kültü bağlı Zeus tapınağı yer aldığı anlaşılmaktadır.

Priene

Söke'ye 12 km. uzaklıkta, Güllübahe kasabasının yakınında, Samson (Mykale) dağı yamacında güneye

Priene Tiyatrosu-Söke

bakan doğal bir platform ve çevresine kurulmuş, antik kentlerin en önemlilerinden biridir.

İlk kent, büyük olasılıkla Latmos körfezindeki bir yarımada üzerinde yer alıyordu ve iki limanı vardı. Bu ilk yerleşmeden günümüze ulaşan belge, ön yüzünde Athena başı görülen ve MÖ 500 tarihinde

basılmış olan elektron bir sikkeydi. Priene kenti günümüzdeki yerinde, MÖ 350'de kurulmuş olup, sağlam bir kent duvarı ile çevrilmiştir.

Günümüzde de surların bazı

Priene-Söke

kesimlerinde rustik duvar işçiliğinin güzelliği dikkat çekicidir. Usta Mimar Miletoslu Hippodamos'un ızgara planı ile yamaca oturtulan kent, yöreye ait grimsi mermerden inşa edilen yapılarıyla, dört set olarak inşa edilmiştir.

İonya'nın 12 kenti olan Miletos, Priene, Myus, Ephesos, Kolophon, Erithrai, Klazomenai, Foça, Samos, Kios, Teos ve Lebedos'un meydana getirdikleri dini ve siyasi birliğin toplantı merkezi olan "Panionion" Priene'nin sınırları içinde kalıyor ve buradaki törenleri Prieneliler yönetiyordu. "Naulocho" adında bir limanı vardı. Menderes ırmağının taşıdığı mil birikimleri, Priene'yi denizden uzaklaştırmış ve Roma Dönemi'nin sonlarına doğru kent önemini yitirmiştir. Ancak, Bizans Dönemi'nde önemli bir piskoposluk merkezi olmuştur. 13. yy.da tümüyle terk edilen kentin, kale duvarlarıyla çevrelenmiş üç büyük giriş kapısı vardır.

MÖ 4. yy.da inşa edilen 5.000 kişilik, çağın en güzel tiyatrolarından birine sahip olan Priene, Mısır tanrıları Anubis ve Serapis'e ait tapınaklarıyla muhteşemdir. Priene'de kaçırılmamanızı tavsiye ettiğimiz diğer tarihi yapılar ise agora, kutsal stoa, Zeus Olympios temenosu, meclis toplantılarının yapıldığı 640 kişilik bouleuterion (kent meclisi), ileri gelen konukların ağırlanıp barındığı konuklar evi (prytaneioum), kilise, stadium ve İskender evidir. Demeter temenosu akropolün eteğindedir. Tanrıça Athena için ion tarzında yapılan tapınak, kentin en hâkim yerine kurulmuştur.

Önde 6, yanlarda 11 sütun bulunan tapınağın cella bölümünde, Athena'nın altın ve fildişinden yapılmış heykeli yer almaktaydı. Bu tapınağı, dünyanın yedi harikasından biri olan Mausoleum'un mimarı Pytheos inşa etmiştir. Tapınak sunağının günümüzde yalnız bir bölümü ayaktaadır.

Pygela

Kuşadası ilçesinin kuzeyinde yer alan Pygela, efsaneye göre Agamemnon'un askerleri tarafından kurulmuştur. Agamemnon'un askerlerinin bir kısmı bir çeşit hastalıktan dolayı burada bırakılmışlar ve bunlar kentin ilk halkını meydana getirmişlerdir. Strabon'un bildirdiğine göre Pygela'da Artemis Mu-

Tralleis-Aydın

nykhia tapınağı bulunmaktadı. Pygela aynı zamanda, Miken seramiğı bulunan merkezler arasında gösterilmektedir.

Tralleis

Aydın İl merkezine 1 km. uzaklıktaki kent, Argoslular ve Tralleislilerce kurulmuştur. MÖ 334'te İskender tarafından alınmasından sonra, Hellenistik krallıklar arasında sık sık el değiştirmiştir.

Bergama krallık çağında ise yontuculukta zirveye ulaşmış, Bergama Zeus sunağında çalıştıkları bilinen Apollonios ve Tauriskos isimli iki büyük yontu ustasını yetiştirmiştir. Strabon tarafından halkının zenginliğı anlatılan kent üzerinde bugün ayakta kalan tek

yapı, halk arasında “üç göz” olarak adlandırılan 2.yy.da yapılmış gymnasiuma ait kalıntıdır. Roma Dönemi’ne ait bir hamam, agora, tiyatro, stadyum kentin diğer yapılarındandır. Tralleis, ilkçağda ürettiği deriler ve kırmızı renkli çanak çömlek “terra sigillata” ile ünlüydü. Ayasofya’yı inşa eden mimar Anthemios Tralleisliydi. Heykel sanatının dünyaca iki ünlü heykeli olan Apollon ve Tavriskos tarafından yapılan Farnese Boğazı ve Genç Atlet (Ephebos) Tralleis’te bulunmuştur.

Ahmed Gazi Camisi ve

Ahi Bayram Türbesi

Çine ilçesinin Eski Çine köyündeki, Menteşeoğullarından İbrahim Bey’in oğlu Gazi Ahmed Bey’in yaptırdığı cami ve arka avlusundaki Ahi Bayram (İbrahim) Türbesi 14. yy.dan kalmadır. Caminin mukarnaslarla süslü, yapıya göre küçük ve sade görünümlü mihrabı ile döneminin ahşap işçiliğini yansıtan minberi görülmeye değerdir. Piramidal külahla örtülü, dikdörtgen planlı türbenin ise duvarlarında mermer ve üst kısmında tuğla kullanılmıştır.

Cihanoğlu Külliyesi

Aydın İl merkezinde, Köprülü Mahallesi’ndedir. Cami, medrese, türbe, çarşı ve çeşmeden oluşan külliye, 1756 yılında Cihanzade Müderris Abdulaziz Efendi tarafından yaptırılmıştır. Cami, içindeki ilginç barok-rokoko süslemeleriyle, Türk mimarlığının önemli örneklerinden biri sayılmaktadır.

Ahmet Gazi Camii ve Ahi Bayram Türbesi-Çine

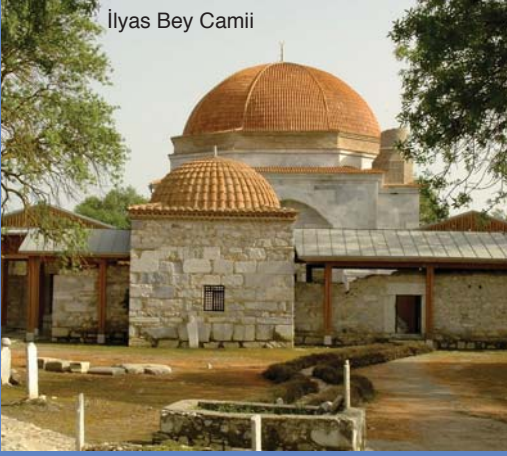
Eski-Yeni (Hasan Çelebi) Camisi

Aydın il merkezinde, Hasan Efendi Mahallesi'ndedir. Mısır Beylerbeyi Muhittin Efendi'nin oğlu Hasan Paşa tarafından 1585 yılında yaptırılmıştır. Mermer mihrap ve minberi dantel gibi işlenmiştir.

İlyas Bey Külliyesi

Didim ilçesinde, tarihi Miletos kalıntıları yanındaki cami, (1403–1404) yıllarında Menteşoğullarından İlyas Bey tarafından, türbe, tekke, kervansaray ve hamamla birlikte yaptırılan külliye içinde yer almaktadır. Mimari özellikleri, süslemeleri ve zengin yapı gereçleriyle orijinal olarak günümüze değin gelebilmiş ender ve görkemli bir eserdir. Yapımında Miletos kalıntılarında devşirilen mermerlerden yararlanılmıştır. Giriş kapısının bulunduğu kuzey cephesi

son derece ilgi çekicidir. Eyvan gibi büyük bir kemerle çevrilmiş üç bölümlü süslemeli portal, mermer şebekeler, renkli kakma taşlar ve mermer kaplamalar, Beylikler Dönemi'nin özelliklerini yansıtır. Kible duvarındaki geometrik motiflerle süslü mermer mihrap, erken dönem Türk taş süsleme sanatının güzel ve anıtsal örneğidir. Cami önünde, avluyu çevreleyen,

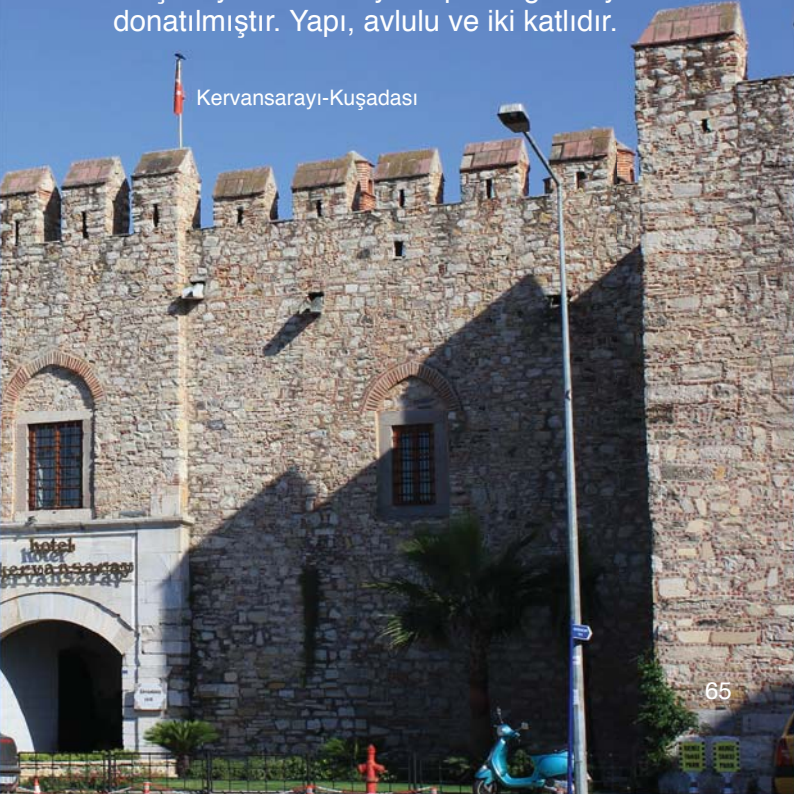

medrese ve imaret odaları, İlyas Bey'e ait türbe yer almaktadır. Dörtgen planlı ve iki katlı kervansaray, tek orta avlu etrafında tonoz çatıyla örtülü, ahır ve odalardan meydana gelmiştir.

Öküz Mehmet Paşa (Kale) Camisi ve Kervansarayı

Kuşadası'nın en eski camisi olan yapı, 1618 yılında Sadrazam Öküz Mehmet Paşa tarafından, kervansaray ve hamamla birlikte inşa edilmiştir. Osmanlı ağaç işçiliği geleneğinde ve geometrik geçmelerle tasarlanmıştır. Bu geçmeler gümüş, sedef ve fildişi kakmalarla bezenmiş, kubbesi ise kurşunla kaplanmıştır. Bugün otel olarak kullanılan kervansarayın kale şeklindeki yüksek dış duvarları korsan saldırılarına karşı koymak amacıyla top mazgallarıyla donatılmıştır. Yapı, avlulu ve iki katlıdır.

Kervansarayı-Kuşadası

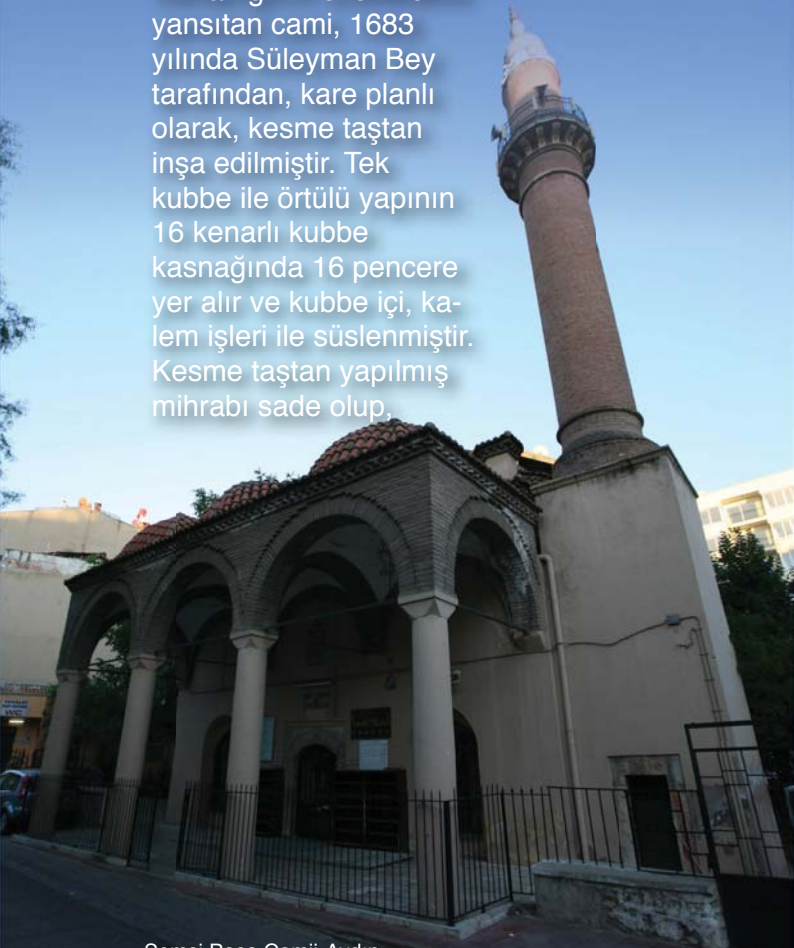

Şemsi Paşa Camisi

Aydın il merkezinde, Güzelhisar Mahallesi'ndedir. "Ağaçlararası" veya "Kırmızı Minare" adı ile de tanınan bu camii, 1759 yılında Ahmed Şemsi Paşa tarafından yaptırılmıştır.

Süleyman Çelebi Camisi

Aydın il merkezinde, İstasyon Meydanı'ndadır. Klasik Osmanlı mimarlığının özelliklerini yansıtan cami, 1683 yılında Süleyman Bey tarafından, kare planlı olarak, kesme taştan inşa edilmiştir. Tek kubbe ile örtülü yapının 16 kenarlı kubbe kasnağında 16 pencere yer alır ve kubbe içi, kalem işleri ile süslenmiştir. Kesme taştan yapılmış mihrabı sade olup,

Şemsi Paşa Camii-Aydın

mermerden yapılmış minberin merdiven altı işlemelidir. Tek şerefeli minaresinin gövdesi çok kenarlıdır.

Ramazan Paşa Camisi

Aydın il merkezinde, Ramazan Paşa Mahallesi'ndedir. Üveys Paşa'nın kardeşi Ramazan Paşa tarafından 1595 yılında yaptırılmıştır. Kare planlı, tek kubbeli, kesme taştan yapının ahşap giriş kapısı oyma işleri ile bezenmiştir. Yapının içini 10 uzun pencere ve su damlacığı şeklindeki küçük pencereler aydınlatmaktadır. Alçı kabartmalar, renkli cam işçiliği ve ağaç oymacılığı bakımından süslemeleri ilgi çekicidir.

Nasuh Paşa Külliyesi

Aydın il merkezinde, Köprülü Mahallesi'ndedir. "Osmanağa" da denen medrese, mescit, "Zincirlihan" da denen han ve hamandan oluşan külliye, 1708 yılında Aydınli Nasuh Paşa tarafından yaptırılmıştır.

Üveys Paşa Camisi

Aydın il merkezinde, Köprülü Mahallesi'ndedir. Mısır Beylerbeyi Üveys Paşa tarafından 1568 yılında yaptırılmıştır. Kare planlı olan yapı yüksek kasnak üzerinde bir kubbe ile örtülüdür. Mermer giriş kapısı üzerinde kitabesi bulunmaktadır.

Kurşunlu Manastırı

Kuşadası ilçesi, Davutlar Beldesi'ne

Arpaz Beyler Konağı-Nazilli

yaklaşık 10 km. uzaklıkta yer alan Kurşunlu Manastırı'nın 11. yy. Bizans yapısı olduğu tahmin edilmektedir. Manastırda yemekhane, kiler, mutfak, keşiş odaları, revir, şapel, mezarlık, manastır surları, sur mahzeni ve savunma odaları gibi bölümler mevcuttur. Şapelin tavanındaki fresklerde İkonaklastik Dönem'de simgesel ve geometrik motifler ile 9. yy.ın ikinci yarısında İkonaklastik Dönem'den sonra dinsel olaylar ya da kişiler betimlenmiştir.

Arpaz Kalesi (Arpaz Beyleri Konağı)

Nazilli'ye bağlı Esenköy'de bulunan yapı grubu, bir Karya kenti olan Harpasa Kalesi'nin eteklerinde kurulmuştur. Akçay'a kadar uzanan ekili araziyi içine alan büyük çiftlik işletmesinin sahibi Arpazlı Hacı Hasan Bey'in, 19. yy. başlarında, II. Mahmud zamanında Rodos'tan getirdiği ustalara yaptırdığı yapılar grubu; konak, güvenlik kulesi, ambar, ahırlar ve müştemilatı ile bir şatoyu andırır.

Aydın İl merkezinde, Aydınoğluları'yla Horasan'dan gelen İsmail bin Alihan'ın yattığı Alihan Baba Türbesi, 1774'te Abdullah Paşa'nın kızı Atike Hanım'ın yaptırdığı çeşme ve türbe, Hacı Ömer Dede Mescidi, Fatma Hanım Sıbyan mektebi ve sebili, "Bey Hamamı" adıyla da anılan Cemal Bey Hamamı, 1899 depreminde hasar gören Eğri Kümbet 18.yy.dan günümüze ulaşan belli başlı tarihsel yapılardır.

Doğa ve Aktivete

Deniz Turizmi

Aydın ilinde iklimin uygunluğu ve uzun bir turizm sezonuna olanak sağlaması deniz turizmini teğvik edici en önemli etkenlerden biridir. Ayrıca, Mayıs-Ekim ayları arasında yılın yarısında deniz suyunun sıcaklığı, dalma, yelken, sörf, su paraşütü ve su kayağı vb. su sporlarına uygundur. Özellikle yakın çevreden günöbirlik

veya hafta sonu kaçamakları için ulaşım rahatlığı da, turistlerin halka açık plajlardan yararlanmalarına olanak sağlamaktadır. En çok rağbet edilen plajlar; Kuşadası'nda Tusan, Pigale, Kadınlardanizi, Güvercinada, Yavansu ve Aslanburnu, Güzelçamlı Plajları, Didim'de Altinkum, Tavşanburnu, Gevrek ve Akbük plajlarıdır.

Kadınlardanizi-Kuşadası

Yat Turizmi

Kuşadası, marinası ve harikulade limanı sayesinde, yatlar ve tur gemileri için ideal bir konaklama ve alışveriş bölgesidir. Yaklaşık 350 yat kapasiteli yat limanı, turist gemilerinin yanaştığı iki adet iskelesi ile turizme kucak açan Kuşadası, Türkiye'nin ikinci önemli deniz kapısıdır. Yat limanından Yunan adası olan Sisam'a bahar ve yaz aylarında her gün yolcu seferleri yapılıp,

kış aylarında bu seferler charter olarak devam etmektedir. Limanda sürekli sefer yapan yolcu motorları bulunmaktadır. Ayrıca, Mavi Tur yapan yat ve tekneler de limanda sizleri masmavi ve serin sularla buluşturmak için beklemektedir.

Termal Turizm

Germencik ilçesine 9 km uzaklıktaki Alangüllü kaplıcasının kükürtlü suyu, romatizma, siyatik, bel ağrıları ve böbrek taşları hastalıklarına; ilçeye 10 km. uzaklıktaki Germencik kaplıcasının suyu romatizmal hastalıklara; Ortaklar beldesine 6 km. uzaklıktaki Gümüş kaplıcasının suyu bikarbonatlı, kükürtlü ve az gazlı olup, romatizma, kireçlenme, polinevrit hastalıklarına iyi gelir.

Kuşadası ilçesi, Davutlar beldesine 3 km. uzaklıkta bulunan

Davutlar termal kaplıcasının suyu, radyoaktif özellik taşımakla birlikte, sıcaklıkları 23,5 -26°C arasındadır. Romatizma, stres, damar sertliği, siyatik, artroz, osteoporoz, spendiyaloz, vitiligo, egzama, saç dökülmesi, cinsel iktidarsızlık, kısırlık ve sağlıklı zayıflamaya karşı kullanılmaktadır. İmamköy Kaplıcası, Aydın'a 6 km uzaklıktadır. Suyu kükürtlü olup, romatizma, mayasıl, ülser ve siyatik hastalıklarına iyi gelir. Buharkent ilçesine 3 km. uzaklıktaki Kızıldere kaplıcasının suyu sodyum bikarbonat ve sülfatlı olup, romatizma, siyatik ve kireçlenme hastalıklarına iyi gelir. Sul-

Doğa Yürüyüşü

tanhisar ilçesine 9 km. uzaklıkta bulunan Salavatlı kaplıcasının ise suyu kükürtlü olup, romatizma ve cilt hastalıklarına iyi gelmektedir.

Yayla Turizmi

Aydın'a 22 km. uzaklıkta Paşa yaylası, Karacasu'da Kahvedere yaylası, Bozdoğan'da Bulgur yaylası, Kuyucak'ta Sarıcaova ve Ömür yaylaları, Çine'de Madran yaylası ilin başlıca yaylalarıdır.

Dağ ve Doğa Yürüyüşü

Dilek Yarımadası'ndan başlayıp, Karina'da devam ederek Büyük Menderes ırmağı ile Bafa gölüne kadar uzanan bölgede doğa yürüyüşleri sırasında göl kıyısında mola vererek çevrenin güzelliklerini ayrı bir açıdan keşfedebilirsiniz.

Büyük Menderes Deltası Milli Parkı'nda ve Çine vadisi boyunca doğanın eşsiz güzelliği içinde, Aphrodisias'tan Baba Dağı (2380 m.)'na doğru tarihle iç içe pek çok doğal güzelliği keşfetmek olağandır. Karacasu'da Dandalas ırmağı boyunca, Paşa ve Madran yaylalarında da doğa yürüyüşleri yapılabilir.

Beşparmak dağlarında doğa yürüyüşü:

Bafa kasabasından anayol terk edilerek, Beşparmak dağlarının (1367 m.) eteğindeki Gölyaka (Bucak) köyüne varılır. Dağa çıkış noktası bu köyden başlamaktadır.

Köylülerin zeytinliklerine ulaşmak, çevredeki diğer köylere gitmek, Bizans döneminden kalma manastırlara çıkmak için kullanılan ve daha önceki çağlarda Beşparmak'ın zirvesindeki hava ve yağmur tanrısının kutsal alanına yapılan ayin yürüyüşlerinde de yüzyıllardır kullanılan bir patika ile 45 dakikalık bir yürüyüşten sonra MÖ 7-8 bin yıllarına tarihlenen prehistorik kaya resimlerinin bulunduğu bir mağaraya ulaşılır. 45 dakikalık ikinci bir yolculuktan sonra geniş mağara ve barınaklarının bulunduğu Yediler Manastırı'na varılır.

Yediler Manastırı-Bafa Gölü

Dilek Yarımadası Milli Parkı'nda doğa yürüyüşü: Söke üzerinden Güllübahçe yönüne devam ederek Doğanbey köyüne geçilip 60–70 dakikalık bir yürüyüşle Menderes deltası, Bafa gölü, Miletos antik kenti, Beşparmak dağları, Myus ve Azap gölü görülebilir. Dağın güney yamacı ormanlıktır. 2–3 saatlik bir patika tırmanışından sonra inişe geçilir. Çok çeşitli bitki örtüsü; çam, dağ çileği, defne, erguvan, ayı fındığı, sakızlık,

delice, zeytin ve keiboyunu zu görülebilir. Harika bir kanyonun içinden Türkiye'deki iki doğal servi ormanının birisinin yanında, akan çeşmelerin kıyısından, Anadolu ınarlarının gölgesinden, milli parkın içinde boylu boyunca uzanan asfalt yola ulaşılır.

Dilek Yarımadası Milli Parkı

Kuşadası

Bisiklet Turizmi

Dilek Yarımadası Büyük Menderes Deltası Milli Parkı ile Didim-Akbük arasında yapılabilecek doğa sporlarından birisi de dağ bisikletidir. Bisikletçiler, doğal stabilize ve az eğimli yolları bulunan alternatifli parkurları kullanabilirler.

Kamp ve Karavan Turizmi

Bölgede çadırılı, motokaravan ve karavan yerleri olarak gençlerin tatillerinde dinlenebilecekleri orman içi dinlenme yerleri ve gençlik kampları mevcuttur.

Mağara Turizmi

Sırtlanini mağarası, Karacasu ilçesinin Yukarı Çamarası köyünden 45 dakikalık yürüme mesafesindedir. Mağara yatay konumlu olup çok dar bir ağızla başlar. 4-5 m. sonra asıl mağara boşluğuna ulaşılır. Salon yan yana gelişip duvar şeklini alan sütunlarla 5-6 bölüme ayrılmıştır. Salona bağlı tüm odalar sarkıt, dikit ve sütunlarla kaplıdır. Dışarıda ısı 28°C, nem % 44 iken, mağara içinde ısı 17°C ve nem miktarı % 85'tir. Toplam 348 m. uzunluğunda ve 32 m. derinliğindedir. Dilek Yarımadası Milli Parkı'na giden yol üzerindeki Zeus mağarası, küçük bir obruk ve yeraltı su kaynağının oluşturduğu havuz şeklindeki tabanı ile etkileyici bir doğal güzelliktedir. Kuşadası yolunun Dereboğazi mevkiinde 3 km.lik toprak yolu izleyerek

Olta balıkçılığı

Zeus Mağarası-Kuşadası

30 dakikalık. bir yürüyüş ile ulaşılan Arslanlı mağarası, diğer adıyla “Yaren mağarası”nın uzunluğu 110 m., derinliği 36 m.dir.

Sportif Olta Balıkçılığı

Hafif tuzlu bir göl olan Bafa gölünün zoo-plankton ve su bitkileri açısından çok zengin olması bir çok balık türünün gölde yaşamasına olanak sağlamaktadır. Söke’ye 35 km. uzaklıkta Beşparmak dağları üzerinde, çevresi ormanlarla kaplı şirin bir manzarası olan Azap gölünde de sportif balık avcılığı yapılabilir. Samson dağı etekleri ile Menderes deltasının ayırım yerinde, sıcak ve soğuk su yatakları bulunan ve mavinin her tonunu içinde barındıran Karina, bol miktarda planktona sahip deniziyle çok zengin bir balık yatağıdır. Göl alanı 4 km²’den fazladır. Gölün az tuzlu sularında kefal, levrek, belikop ve lidaki kaynaşır. Çipuranın küçüğü lidaki (lida) bölgenin en çok avlanan balığıdır. Kıyılarda dalarak, zıpkınla veya kıyıdan-tekmeden olta ile balık avcılığı da yapılmaktadır. Bunlardan başka Kemer, Çine Adnan Menderes, İkizdere Topçam, Karpuzlu, Yaylaova baraj gölleri ile Avşar, Yatır, Karacahayıt, Kocagöl, Karagöl ilin diğer ufak gölleridir.

Rüzgâr Sörfü

Dilek Yarımadası, pek çok rüzgar tutkununun tercih ettiği bir yerdir.

Kuş Gözlemciliği

Büyük Menderes deltası zengin bir biyolojik çeşitliliği barındırır. Bu zengin eko sistemde 250 kuş türü yaşamakta, bunlardan 70 kadarı burada üremektedir. Bölge, nesli tehdit altında olan tepeli pelikan (*pelecanus crispus*) ve cüce karabatak (*phalacrocorax pygmeus*)'ın en önemli kuluçkalama alanlarından biridir. Kışları sayıları 30.000'i aşan beş tür ördek ve 6.000'in üzerinde flamingo (*phoenicopterus ruber*), küçük akbalıkcıl (*egretta garzetta*), ak kuyruklu kartal (*heligeetus albicilla*), yılan kartalı (*circeatus gallicus*), kızıl şahin (*buteo rufinus*) burada üreyen önemli kuş türleri arasındadır.

Milli Park Ziyaretçi ve Tanıtım Merkezi etkinlikleri kapsamında; kolay, zevkli, dinlendirici ve eğitici kuş gözlem turları düzenlenmektedir.

Bafa Gölü doğal alanı ise, bataklık kırlangıcı ve mahmuzlu kız kuşunun üreyen popülasyonları ile ÖKA (Önemli Kuş Alanı) statüsü kazanır. Bafa Gölü, 300.000'in üzerinde değişik türden kışlayan su kuşları açısından büyük önem taşır. Deniz kartalı (*haliaeetus al-bicilla*), küçük batağan, bahri, kara boyunlu batağan, karabatak, boz ördek, elmabaş patka ve sakarmeke kışlayan başlıca türlerdir. Büyük Menderes deltasından gelen tepeli pelikan ve cüce karabatak yıl boyunca gölde görülebilir.

Bitki İnceleme

Büyük Menderes Deltası Milli Parkı'nın kuzey kesimi Akdeniz bölgesinde ender görülen potansiyelde bitki örtüsüne sahiptir. Özellikle defne ve kestane bitki kuşakları ile Akdeniz maki florasının hemen hemen bütün bitki türleri yarımadada en canlı ve sağlıklı örnekleriyle yer almaktadır. Kuzey Anadolu ormanlık yörelerine özgü Anadolu kestanesinin (*castanea sativa*) en güneye indiği, ülkemizde birkaç yerde bulunan kartopu bitkisinin (*viburnum tinus*), Finike ardıcının (*juniperus phoenicia*) küçük bir topluluk meydana getirdiği, melez pırnal meşesi (*quercus ilex & coccifera*), dallı servi (*cupressus sempervirens*) ile birlikte yetiştiği tek yerdir.

Yaban Hayatı ve Av Turizmi

Aydın ve çevresindeki ormanlık alanların çokluğu yaban hayatını doğrudan etkilemektedir. En çok görülen kuş türleri; kerkenez, karaçaylak, mezeldek, toy, orman çulluğu ve deniz kartalıdır. Su kuşlarından elmabaş, sakarmeke, baklakazı Aydın sınırları içerisinde en çok mevcut olanlarıdır. Vahşi hayvanlar olarak; ayı, yabandomuzu, çakal, vaşak, kurt, tilki, yaban kedisi ve sırtlan mevcuttur. Kemirgenlerden gelincik, tavşan, su samuru, ağaç sansarı ve ot oburlardan yaban keçisi, alageyik ve karaca yörenin yaban hayvanlarını oluşturmaktadır. Büyük Menderes Deltası Milli Parkı'nda yaban öküzü, yaban domuzu, vaşak, tilki, sansar, çakal, kurt, yabanileşmiş at ve tavşan gibi memeliler ile nesli azalan

Dilek Yarımadası Milli Parkı

kartal, atmaca, şahin, akbaba gibi yırtıcı kuş türleri bulunur. Milli park, artık nesli tükenmiş Anadolu parsının (*panthera pardus tulliana*) batıda yaşadığı son noktadır. Korumaya alınan Akdeniz fokusu (*monachus monachus*) ile deniz kaplumbağalarına, çok sayıda sürüngen, memeli hayvan, kuş ve balık türleri milli parkın kıyılarında yaşama ve üreme olanağı bulmuştur.

Korunan Alanlar

(Milli Parklar ve Tabiat Parkları)

Bafa Gölü Tabiat Parkı, Söke ilçesine 25 km. uzaklıktadır. Menderes alüvyonlarıyla dolan ağız kısmından sonra göle dönüşmüştür. Çevresi dağlık olduğundan, kıyıları oldukça girintili, çıkıntılıdır. Yüzölçümü 65 km² olan gölün 26 km²'lik kısmı Aydın, kalanı ise Muğla sınırları içerisindedir. Maksimum derinliği 25 m.yi bulan göl, 6708 hektar alanı ile 1994 yılında milli park ilan edilerek, koruma altına alınmıştır. Çevresi bitki örtüsü, ılgınlar, zeytinlikler, çam ormanlarından oluşur. Balık ve kuşların beslenme ve barınma alanı olması nedeniyle, çok zengin kuş türlerine sahiptir.

Dilek Yarımadası-Büyük Menderes Deltası Milli Parkı, Kuşadası ve Söke ilçeleri sınırları içerisinde yer alır. Kuşadası-Söke karayolu ile ulaşılan milli park Kuşadası'na 28 km., Söke'ye 34 km. uzaklıktadır. Samson dağının Ege denizine doğru uzantısıyla şekillenen Dilek yarımadasının jeolojik yapısı,

paleozoik şistler, mezozoik kalker ve mermerler ile neojen tortul kütlelerden meydana gelmiş, Menderes mastının bir parçasıdır. Yarımada kumlu, killi, yatık ve yüksek kıyı şekillerini içeren plajlarıyla ilgi çekici kıyı özelliklerine sahiptir. Milli parkta tepelere kadar çıkmayı düşünüyorsanız bunu yöreyi bilen bir rehber eşliğinde denemelisiniz ya da Kuşadası'ndan jeeplerle düzenlenen "safari turlarına" katılmalısınız. Milli park dışında her yerde mevsimlere göre avcılık yapılabilmektedir.

Yöresel Özellikler

Aydın denilince akla "Zeybek" gelir. Zeybeklerin başkanlarına ise "Efe" denir. Zeybekliğin kökeni, 16. yy. sonu ile 17. yy. ortalarına tarihlenir. O çağlarda bozulmaya yüz tutan merkezi idarenin tutumlarına karşı gelerek dağa çıkan isyancıların, gittikçe yöresel niteliklere bürünerek haksızlığa karşı çıkan toplumsal direniş örgütü haline geldiği görülür. Kurtuluş Savaşı'na gönüllü katılan efeler pek çok yarar sağlamıştır. Yöredeki ünlü efelerden bazıları Yörük Ali Efe, Gökçen Efe, Cafer Efe, Kınalı Dokuz Efe, Meştan Efe'dir.

El Sanatları ve Hediyelik Eşya

Yörenin el dokuması halı, kilim ve heybeler özellikle Türkmen, Yörük kilimleri ve heybeleri kendisine özgü nakış ve renkleriyle ünlüdür. Sumak tekniğiyle dokunan Yörük çuvalları da yöreye özgü özellikler taşır. Aydın'da sürdürülmekte olan geleneksel bir dokuma örneği de

her türlü iklim koşullarına elverişli olan kıl çadır örtüsü yapımıdır. Aydın yöresinin; başörtüsü, takke, fes, bürümcük, gömlek, çuhadan işlemeli cepken şalvar, üçetek, örme kuşak gibi geleneksel giysileri renkli ve göz alıcıdır. El dokuması giysilerin vazgeçilmez parçaları olan nakışlar, oyalalar, sim işlemler değişik özellikler taşır. Efe giyimi yörenin simgesidir.

Aydın'da yaygın bir el sanatı da ağaç işçiliğidir. Ağızlıktan beşiğe, biblodan çocuk oyuncağına kadar çok çeşitli ağaç işleri yapılır. Türkmen ve Yörüklerin beşikleri, yapılış özellikleri ve güzel motifleriyle dikkat çeker.

Karacasu ilçesinde topraktan imal edilen testi, çanak ve turistik eşyalar da, koyu kırmızı renkleri ve kendilerine özgü bezemeleriyle tipiktir.

Yöre Mutfağı

Aydın mutfağı, Türkiye'nin çok zengin, çeşidi bol ve lezzetli mutfakları arasındadır. Yörenin zeytinyağlı yemekleri, incir, üzüm ve bunlardan yapılan şaraplar, narenciye ürünleri, turunç reçeli ve çipura, kefal, mercan ve barbunya gibi zengin balık çeşitlerinin tadılması tavsiye edilir. Yörenin kendine özgü yemeklerinden bazıları; çorbalarından tarhana çorbası, kulak çorbası; yemeklerden acılı güveç, patlıcan biber kızartma, zeytinyağlı kırlı kızartma, zeytinyağlı taze ve kuru börülce, patlıcan kavurma, sarmaşık ve kedir-

gen kavurma, yaprak sarma, etli nohut yahnisi, nohutlu kereviz, etli enginar, arap saçı, ciğer sote, imambayıldı, keşkek, tandır kebab, yuvarlama (sıkma), paşa böreği, cilav (ayran böreği); salatalardan patlıcan-biber teretoru (turşusu), bürölce tere-toru, turp otu salatası, semizotu salatası, çin-gene pilavı; tatlılardan ise irmik helvası, zerde, muhallebi, sütlaç, aşure, lokma, pelvize tatlısı sayılabilir. İklim ve coğrafya koşullarının uygunluğu ile bir Akdeniz meyvesi olan incirin en lezzetlileri Aydın yöresinde yetiştirilir. En yaygın türleri “sarılöp”, “bardacık”, “göklop”, “morgül”, “karayaprak”tır.

Genellikle turizm mevsimi dışında yapılan festival ve özellikle, deve, boğa güreşleri yerli ve yabancı ziyaretçilerin ilgisini çekmektedir.

İklim

ılıman Akdeniz ikliminin etkisi altında olan Aydın'da kışlar yağışlı ve ılık, yazlar ise sıcak ve kurak geçer. Kar yağışı ender görülür. Aydın, özellikle batıdan gelen hava akımlarına açıktır. Rüzgâr yönü daha çok doğu-güneydoğusudur. Bunu güneybatı (lodos) ve batı rüzgârları izler.

Kuşadası İlçesinin Aylara Göre Yıllık Ortalama Sıcaklığı

Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran
15,3	14,8	15,0	16,3	19,2	22,4
Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık
23,8	23,2	22,3	20,0	17,7	16,3

Yıllık Ortalama 18,8

Aydın İlinin Aylara Göre Yıllık Ortalama Sıcaklığı

Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran
7,9	8,9	11,2	15,2	19,9	24,5
Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık
27,4	26,6	22,5	17,8	13,0	9,3

Yıllık Ortalama 17,0

Kuşadası Limanı

Ulaşım

Karayolu: Aydın ili, E-24 Denizli-İzmir karayolu üzerindedir. İzmir'e otoyol bağlantısı ile 100 km. uzaklıkta olan Aydın il merkezi, İstanbul'a 930 km, Ankara'ya 530 km uzaklıktadır. Kuşadası ilçesini çevredeki il ve ilçelere bağlayan üç anayol vardır. Bu yollar Kuşadası-Selçuk, Kuşadası-Söke, Kuşadası-Söke ayrımı-Davutlar yollarıdır.

Demiryolu: Denizli-Aydın-İzmir hattının yanı sıra Türkiye'nin ilk demiryolu hattı olan Söke uzantısı il içinden geçmektedir. Aydın ilini batı-doğu doğrultusunda kateden demiryolu üzerinde Söke, Ortaklar, Germencik, İncirliova, Aydın Merkez, Köşk, Sultanhisar, Nazilli, Kuyucak ve Buharkent ilçeleri bulunmaktadır.

Denizyolu: Deniz yolu, il içinde Kuşadası limanı ile Didim Yat Limanı'ndan sağlanmaktadır. Kuşadası limanı Türkiye'de denizyolu ile en fazla giriş-çıkış yapılan limanlardan biridir. Ayrıca, yaz sezonunda Didim'den Bodrum'a günlük seferler düzenlenmektedir. Tur yatlarıyla koylara, civar adaları ziyaret etmek mümkündür. Ege adalarında turistik ring yaparak Efes turu için günü birlik yabancı turist getiren yolcu gemileri, yatlar ve motorların yanı sıra, feribotlarla da Kuşadası-Sisam seferleri devamlı yapılmaktadır.

Yapmadan dönmeyin...

- Aphrodisias antik kenti ile Didyma Apollon tapınağını ziyaret etmeden,
- Kuşadası Altın Güvercin yarışmasını seyretmeden,
- Ege yöresinin özgün zeytin yağı yemeklerinden, nefis incirlerinden, üzümlelerinden ve narenciye ürünlelerinden tatmadan,
- Turunç reçeli ve incir almadan,
- Başta çipura, kefal, mercan ve barbunya olmak üzere nefis balık türlelerini denemeden,
- Halı, kilim, deri giysiler, mücevherat vb. hatıra eşyaları satan zarif butiklere uğramadan,

- Didim ve Kuşadası'nda denize girmeden,
- Kar helvası yemenen
- Çevirme ve Kuyu Tandır Kebabı yemenen

BODRUM

Bodrum'un Antik Dönem'deki ismi Halikarnassos'tur. Ünlü tarihçi Herodot burada doğmuştur. Halikarnossos en parlak dönemini MÖ IV. yüzyılda yaşamıştır. Burayı Karya başkenti yapan Mausolos'un 24 yıl süren yönetiminde dünyanın yedi harikasından biri sayılan ve günümüze ancak temelleri ulaşabilen muhteşem Mausoleion anıtının yapımına başlanmıştır. Onun ölümünden sonra hem karısı, hem de kızkardeşi olan II. Artemisia anıt mezarını yapımını sürdürdü. O da tamamlayamadan ölünce sanatçılar kendi olanaklarıyla anıtı tamamladılar. Heykeller ve bazı kabartmalar bugün British Museum'dadır.

Bodrum 13. yüzyılda Menteşe Beyliği, 15. yüzyılda da Osmanlı İmparatorluğu egemenliğine girmiştir. Bodrum Kalesi ise,

1522 yılında Kanuni Sultan Süleyman zamanında Osmanlı İmparatorluğu topraklarına katılmıştır.

Kentin simgesi sayılan Kale, Saint Jean Şovalyeleri tarafından yapılmıştır. 1402'de yapımına başlanan kaleye zamanla eklemeler yapılmıştır. Bir depremle yıkılan Mausolleion'un kalıntıları kalede yapı taşı olarak kullanılmışlardı. Kalenin kuleleri yapılaşlarına göre Fransız, İtalyan, Alman, İspanyol ve İngiliz Kulesi olarak adlandırılırlar. Kale bugün müze olarak düzenlenmiştir. Ülkemizin ilk ve tek sualtı müzesi buradadır. Kalede Genç Çağ Batığı, Cam Batığı, Tunç Çağı Batıkları ve Karya Prensesi Ada Salonu görülebilecek başlıca bölümlerdir.

Bodrum, tarihi kalıntılarının yanında birbirinden güzel koyları, ahşap yelkenli tekneleri ve sabahlara dek süren eğlence yaşamıyla da ünlüdür. Kumbahçe, Gümbet, Bitez, Ortakent, Yahşi, Kargı, Bağla, Karaincir, Akyarlar, Turgutreis, Gündoğan ve Türkbükü denize girilebilecek başlıca plajlarıdır. Mavi Yolculuk tekneleri Bodrum çıkışlı olarak Antalya yönünde 3 günden 15 güne varan turlar düzenlerler. Merkezde Cumhuriyet Caddesi'ndeki ve Gümbet'teki bar ve diskolarda sabahlara varıncaya kadar eğlenilir.

PAMUKKALE-HIERAPOLIS

Hierapolis Antik Kenti:

Hierapolis kentinin, Pergamon Kralı Eumenes tarafından İÖ II. yüzyılda kurulmuş olduğu ve Bergama'nın efsanevi kurucusu Telephos'un karısı Hiera'dan dolayı Hierapolis adını aldığı bilinmektedir. İÖ 133 yıllarında Hierapolis, Bergama Kralı III. Attalos'un mirası ile Roma İmparatorluğu'na bırakılmış ve bir Asya kenti olmuştur.

Hierapolis termal yerleşmesinin arkeoloji literatüründe Holy City (Kutsal Kent) olarak adlandırılması, kentte bilinen tapınak, yapı ve sıcak su kaynaklarının varlığından kaynaklanmaktadır.

Roma döneminde kent, kaplıcaları sayesinde önemli bir tıbbi merkez haline gelmiş ve şifa bulmak niyetiyle Anadolu'nun birçok yerinden gelen hastalar burada yaşamlarının sonuna kadar kalmışlardır.

Kentin Hıristiyanlar için bir hac merkezi olması, İS 80 yıllarında Hz. İsa'nın havarilerinden olan St. Philip'in burada öldürülmesi nedeniyledir. Kent, İS 4.yüzyılda Bizanslıların eline geçince, St. Philip adına Martrium olarak adlandırılan sekizgen bir kilise inşa edilmiştir. Bu nedenle onuru artan kent, Metropolis

Hierapolis Antik Kenti- Latrina / PAMUKKALE

Hierapolis Antik Kenti-Domitian Kapısı/PAMUKKALE unvanını almıştır.

Hierapolis'te görülebilecek başlıca eserler Frontinus Caddesi, Kuzey Bizans Kapısı, Güney Bizans Kapısı, Gymnasium, Tritonlu Çeşme Binası, İon Sütun Başlıklı Ev, Apollon Kutsal Alanı, Su Kanalları ve Nympheumlar, Plutonium, Tiyatro, Aziz Philippus Martyrionu, Nekropol Alanı, Hamam Bazalika, Katedral, Büyük Hamam Kompleksi-Roma Hamamı ve Domitian Kapısı(Frontinus Kapısı)'dır.

Pamukkale Travertenleri:

Traverten çok yönlü, çeşitli nedenlere ve ortamlara bağlı, kimyasal reaksiyon sonucu çökeltme ile oluşan bir kayadır.

Termal su kaynaktan çıktıktan sonra, 320 m uzunluğunda bir kanal ile traverten başına gelmekte ve buradan, 60-70 m.lik kısmi çökeltmenin olduğu traverten katlarına dökülmekte ve ortalama 240-300 m. yol kat etmektedir.

Kaynaktan çıkan 35.6 0 C sıcaklığında, içinde yüksek miktarda Kalsiyum Hidrokarbonat bulunan suyun havadaki oksijen ile olan teması sırasında Karbondioksit ve Karbon monoksit uçarak kalsiyum karbonat çökelmekte ve traverten oluşumuna sebep olmaktadır. Çökelti ilk etapta jel halindedir. Zaman içinde sertleşmekte ve traverten olmaktadır. Beyazlığın oluşumunda, hava şartları, ısı kaybı, akışın yayılımı ve süresi etkilidir. Çökeltme, termal sudaki karbondioksitin havadaki karbondioksit dengeye gelinceye kadar devam etmektedir.

Doğanın düşsel mucizesi, termal kaynakların sunduğu şifayla binlerce yıl insanlığı kucaklamış; kristalleşmiş pamuk tarlalarını andıran travertenleri ile Türkiye'nin favori destinasyonu, Denizli turizmindeki baş aktör olan Pamukkale Örenyeri; hem kültürel, hem doğal miras olarak UNESCO Dünya Miras Listesi'ne alınmıştır.

Hierapolis Antik Tiyatro / PAMUKKALE

MİLAS

Milas, tarihte Karia Uygarlığı'na ve Menteşe Beyliği'ne başkentlik yapmıştır.

Milas kent merkezi, antik kalıntıları, tarihi Milas evleri, düzgün kent yerleşimi ile güzel bir ilçe. Yakın çevresi de tarihi zenginliklerle çevrili. Tarihte 27 irili ufaklı kent kurulmuş.

Milas'ın 19 yüzyıl evleri yanında halıları da dünyaca ünlü.

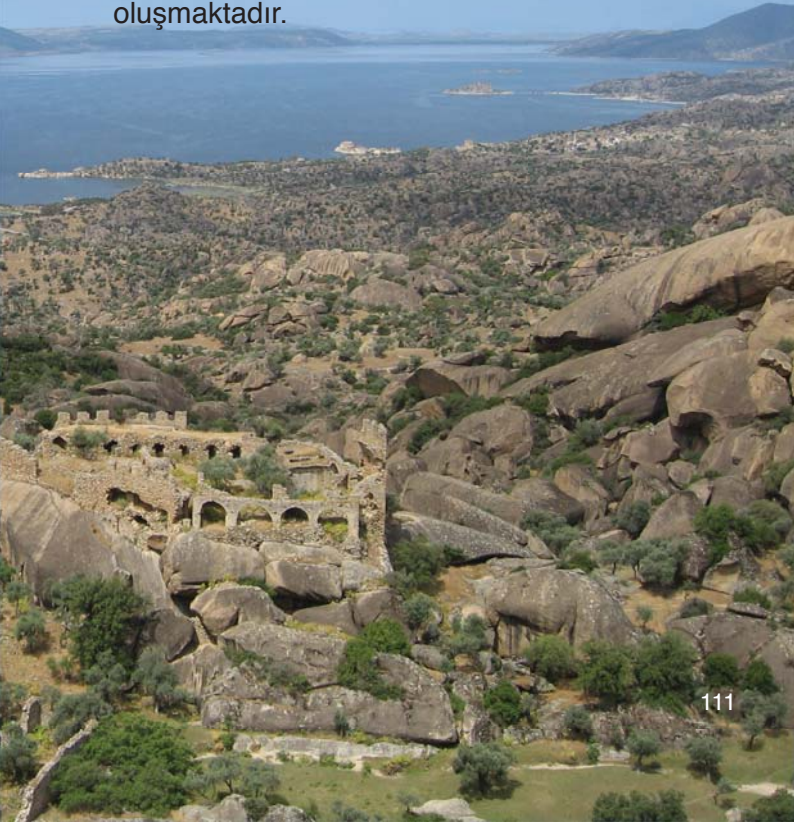
Kentin eski surlarından bugüne ulaşan tek kalıntı, yörede Baltalı Kapı olarak bilinen kapı kemeridir. Kapı MÖ 1. yüzyıla tarihleniyor. Kemerinin kilit taşı üzerindeki çift yüzlü balta motifinden dolayı yörede "Baltalı Kapı" olarak anılıyor.

Yediler Manastırı/ MİLAS

Ahmet Gazi Medresesi-Milas

Gümüskesen Anıtı MS 2. yüzyılda yapılmış ve iyi korunmuş mezar anıtıdır. Bodrum'daki Mausoleion'un daha küçük bir örneğidir. Soda Dağı eteğinde Gümüslük semtindeki mezar anıtı yüksek bir kaide ve basamaklı bir çatıdan oluşmaktadır.

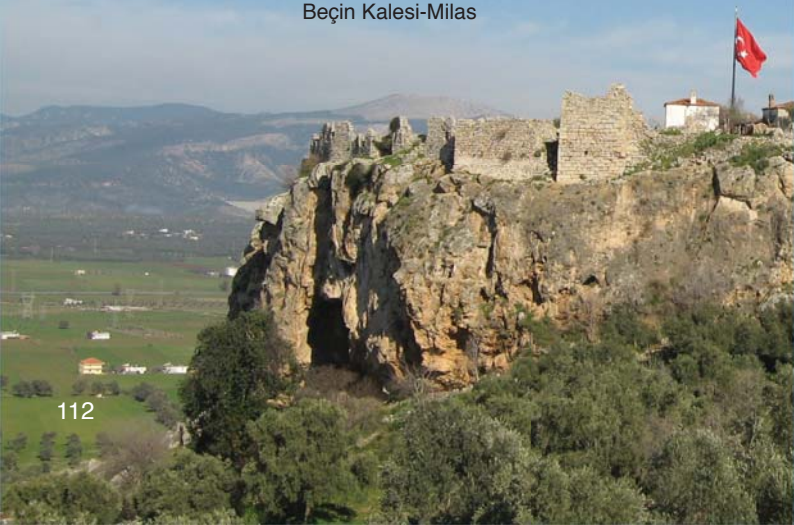

Su Kemerleri/MILAS

Milas'ın doğusundaki ovada uzanan iki katlı su kemerleri erken Bizans dönemine ait. Kemerlerin inşaatında antik dönem mimari parçalar da kullanılmış.

Kent merkezindeki görülebilecek başlıca diğer yapılar ise Menteşoğulları döneminden kalan Firuz Bey Camii, Ulu Camii; Osmanlı döneminden kalan Belen Camii, Ağa Camii ve Çöllüoğlu Hanı'dır.

Beçin Kalesi-Milas

Zeus Tapınağı-Euromos-Milas

Milas çevresinde görülebilecek başlıca yerler Beçin, Labranda, Euro-mos, Güllük, İasos (Kıyıkışlacık), Bargylia (Boğaziçi), Herakleia (Kapıkırı)/Latmos, Keramos (Ören), Çomakdağ, Uykü Vadisi ve Çökertme'dir.

İlçe ve çevresindeki ören yerlerindeki kazılarda ele geçen buluntuların bir bölümü Milas Müzesi'nde sergileniyor.

SELÇUK

Selçuk ilçesi, İzmir'in 74 km güneyinde, İzmir-Aydın karayolu üzerindedir. Eski Dünya'nın Yedi Harikası'ndan biri olan Artemis Tapınağı, özellikle Hıristiyanlar için kutsal olan Meryem Ana Evi, Türkiye'nin en görkemli antik kenti Efes, Hz. İsa'nın havarisi Aziz John'ın mezar ve kilisesi, Yedi Uyurlar Mağarası'yla Türk-Selçuklu ve Osmanlı mimarisinin en güzel örneklerinden biri

olan İsa Bey Camii, Selçuk Kalesi, su kemerleri ve Şirince Köyü'ndeki sivil mimari örneklerini barındıran Selçuk, tarih hazinesi bir ilçedir. Ayrıca, Selçuk Arkeoloji Müzesi'nde Miken, Arkaik, Klasik, Helenistik, Roma, Bizans, Selçuklu ve Osmanlı Dönemlerine ait binlerce eser bulunmaktadır.

EFES:

Tarih boyunca uygarlık, bilim ve kültür alanlarında önemli rol oynayan Efes'teki en eski yerleşim yerinin geçmişi MÖ 6000 yıllarına dek uzanır. Şehir, birkaç kez yeniden kurulmuştur. Artemis kültünün en büyük tapınağı Efes'tedir. Efes Artemis Tapınağı, Klasik Dönem'de Dünyanın Yedi Harikası'ndan bir tanesiydi. Efes, Asya Eyaleti'nin başkenti olarak, 100-

Celsius Kütüphanesi/Selçuk -Efes

200 yıllarında 200 bin kişilik nüfusuyla Anadolu'nun en kalabalık kentiydi. Efes antik kentinde, günümüzde görülebilecek başlıca eserler Artemis Tapınağı, Büyük Tiyatro, Liman Caddesi, Mermer Cadde, Celsus Kütüphanesi, Ticari Agora, Hadrian Tapınağı, Trajan Çeşmesi ve Yamaç Evler'dir.

MERYEM ANA EVİ:

Bülbül dağında bulunmaktadır. Hz. İsa çarmıhta son nefesini vermeden önce, annesini, havarisi olan Aziz John'a emanet etmiştir. Bunun üzerine, Aziz John'un Meryem Ana'yı, Kudüs'te kalmasını sakıncalı bulduğundan, yanına alarak Efes'e geldiğine, Bülbül Dağı eteklerinde sık ağaçlarla kaplı bir köşede yaptığı kulübede gizlediğine ve Meryem Ana'nın burada öldüğüne inanılmaktadır. Meryem Ana Evi, Vatikan tarafından hac yeri olarak kabul edilmiş olup çok sayıda kişi tarafından ziyaret edilmektedir.

Önemli Telefonlar

İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü

(+90-256) 212 85 06 - 213 50 06

Devlet Güzel Sanatlar Galerisi

(+90-256) 213 01 66 Dahili 134

Kuşadası Turizm Danışma

(+90-256) 614 11 03

Didim Turizm Danışma

(+90-256) 811 57 07

Valilik

(+90-256) 212 42 59

Belediye

444 4 009

Hastane

(+90-256) 213 90 00

Polis

(+90-256) 219 61 20

Jandarma

(+90-256) 231 01 06

Otogar

(+90-256) 226 79 45

İstasyon

(+90-256) 225 18 24

Liman

(+90-256) 614 15 81

T.C.

AYDIN VALİLİĞİ

İL KÜLTÜR VE TURİZM MÜDÜRLÜĞÜ

www.aydinkulturturizm.gov.tr

bilgi@aydinkulturturizm.gov.tr

Bilgi-Belge

Aydın İl Kültür Ve Turizm Müdürlüğü
İzmir İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü
Denizli İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü
Muğla İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü

Metin

Nesrin Taşer

Düzenleme

Adem Üçgül
Ercan Beydat

Grafik Tasarım

Kristal Reklam
Tel: 0 212 217 97 77
info@kristalreklam.net

Fotoğraflar

Aydın İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Arşivi
İzmir İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Arşivi
Denizli İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Arşivi
Muğla İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Arşivi
Kuşadası Ticaret Odası Arşivi
Didim Ticaret Odası Arşivi

Adem Üçgül
Ercan Beydat
Azer Gürkan Akceviz
Ali Murat Coruk
Akın Yakan
Akın Sakallı
Volkan Tuncay
Kenan İnanç

Baskı

Kristal Reklam Baskı Hizmetleri Ltd. Şti.
info@kristalreklam.net

İZMİR

*Yeşil dağlara yaslanıp,
Ege'nin turkuaz sularını seyrederek
yüzyıllara tamkhk ediyor...*

